

INTERCOMMUNAAL EXAMEN 2020 – 2021

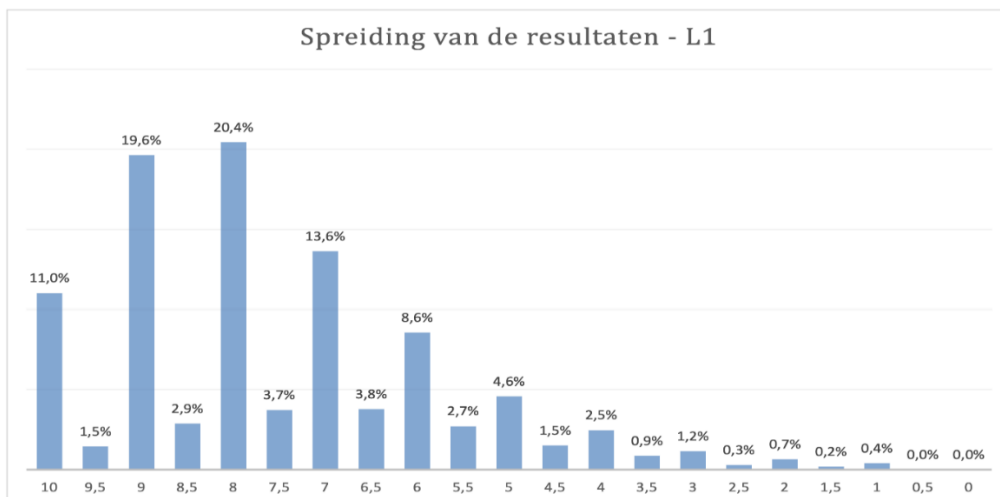
BEGRIJPEND LEZEN

EERSTE LEERJAAR

1 Inleiding

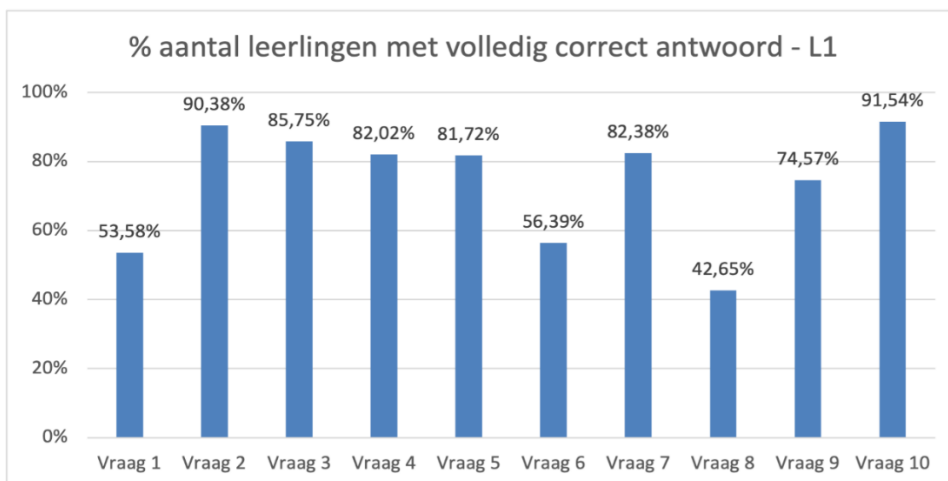
In het eerste leerjaar namen 1 986 leerlingen in juni 2021 deel aan de IOK-toets begrijpend lezen. In deze toets zijn vragen opgenomen die peilen naar aspecten uit het domein lezen van het leerplan Nederlandse taal. De toets vormt zo een representatief beeld voor dit domein.

2 Spreiding van de resultaten

De gemiddelde score op de toets is 7,5/10 (78,82%). De mediaan is 8/10 (83%).

3 Resultaten per vraag

De meeste vragen werden goed tot uitstekend opgelost. Een voorbeeld van een goed scorende vraag vind je hieronder.

2	Kat en Zwijn slapen op de camping in	
	☐ A een tent. ☐ B een tas. ☐ C een huisje. ☐ D een stal.	. / 1

Deze vraag scoorde meer dan 90%. Ondanks het verschil in technische leesvaardigheid, lost het merendeel van de leerlingen deze vraag juist op. Het helpt als een tekst tot de leefwereld van de kinderen behoort om op die manier via taal hun kennis van de wereld te vergroten.

De vragen 1, 6 en 8 behaalden lagere scores bij de leerlingen.

1	Wat doet Zwijn eerst, wat daarna...? Nummer de zinnen: 1 gebeurt eerst, 2 daarna...	
	☐ Zwijn pakt zijn tas in. ☐ Zwijn bouwt een vlot. ☐ Zwijn komt bij een rivier. ☐ Zwijn loopt door de struiken.	. / 1

Om goed chronologisch te kunnen rangschikken, is het nodig dat de leerlingen de verbanden in het verhaal kunnen vinden. Dat is vaak moeilijker dan we beseffen.

6	Hij valt plat op zijn buik. Wie is hij ?	
	☐ A Hond ☐ B Kat ☐ C Zwijn ☐ D Aap	. / 1

Verwijswoorden hebben een belangrijke functie in het begrijpen van teksten. Leraren geven hier terecht aan dat de vraag ietwat verwarrend kan zijn. We geven hier ook het signaal dat heel wat woorden in teksten niet op zichzelf een betekenis hebben, maar die wel krijgen in de context.

8	Waarom valt Zwijn plat op zijn buik?	
	☐ A Hij is een vriend van de hond. ☐ B Hij valt over een tak. ☐ C Zwijn is moe. ☐ D De hond mag hem niet zien.	. / 1

De betekenis van het woord 'zwijn' moet duidelijk worden uit de context. In een toetssituatie gaan we voor één correcte oplossing. In een lessituatie ontstaat hier een rijke kans om met de kinderen in gesprek te gaan.

4 Bevindingen en reflecties

We kregen feedback van 93 leraren op deze toets. Dat betekent dat een grote meerderheid van jullie de tijd heeft genomen om op deze toets te reflecteren en jullie ideeën aan ons mee te geven. Wij willen jullie daar uitdrukkelijk voor bedanken, want we beseffen dat het niet evident is om hier op het einde van het schooljaar de nodige tijd voor te investeren. We hopen dat we samen met jullie reflecties onze volgende toetsen nog beter te kunnen afstemmen op de klasrealiteit, gekoppeld aan de doelen van het leerplan.

4.1 Representativiteit

73 leraren vinden deze toets representatief voor het onderdeel begrijpend lezen voor het eerste leerjaar. 11 collega's vinden dit niet en 9 leraren hebben er een verdeelde of geen mening over.

Voor veel leraren is het een interessante toets die aansluit bij de beleefingswereld van de

leerlingen. Het opdelen van de toets in een deel dat voorgelezen wordt en een deel dat zelf gelezen wordt, vinden verschillende leraren een interessant idee.

Veel leraren geven dat zij op de school intensief met taal en lezen aan de slag zijn en dat de toets dan ook heel herkenbaar is. Ze geven terecht aan dat voor anderstalige kinderen het een moeilijke toets was. De aanpak in de klas stimuleert de taalvaardigheid van alle kinderen, hoewel het soms een stuk zoeken blijft.

4.2 Wat leren we uit deze toets?

Verscheidene leraren voelen zich door deze toets gesterkt en bevestigd in hun aanpak begrijpend lezen, en daar zijn we als toetsenmakers blij mee.

Het feit dat deze toets zich op een scharnierpunt tussen begrijpend luisteren en begrijpend lezen bevindt, doet een aantal leraren nadenken over de aanpak in de klas.

Enkele sterke bedenkingen die leraren maken: langere teksten kunnen ook in een toets, op chronologisch rangschikken gaan we meer inzetten, praten over teksten is zeer belangrijk, naast pure inhoud ook aandacht hebben voor verwijswwoorden...

4.3 Wat is moeilijk bij begrijpend lezen?

De meest genoteerde moeilijkheid bij de leraren is het vinden van geschikte teksten die de leerlingen aanspreken. Verder wordt er ook gewezen op het grote niveauverschil bij de kinderen in leesniveau. In het eerste leerjaar is men vooral bezig met het proces van het aanvankelijk technisch lezen, waardoor het moeilijk is om voldoende aandacht te hebben voor het begrijpen van teksten. Vooral voor anderstalige kinderen en kinderen met weinig 'taalgevoel' blijkt dat een hinderpaal te zijn.

Ook het zelfstandig zoeken in teksten blijft een moeilijke opgave voor de leerlingen. Een leraar geeft terecht aan dat er meer kansen zijn als kinderen per 2 aan de slag kunnen. We kunnen deze bedenking helemaal onderschrijven en hopen dat in de klaspraktijk dit duo-werk regelmatig aan bod komt. Het samen bespreken van teksten vanuit een sterke modelrol van de leraar (hardop je eigen luister- en leesstrategieën verwoorden) maakt dat de leerlingen steeds vaardiger worden in het begrijpend lezen van diverse teksten.

4.4 Evalueren van begrijpend lezen

De grote meerderheid van de leraren geeft aan dat ze de toetsen gebruiken die voorzien worden in de gebruikte taalmethode.

Meestal wordt daar gebruik gemaakt van korte teksten of prenten met zinnen. Verschillende vragen uit de IOK-toets zijn herkenbaar voor de leraren.

4.5 Hoe stimuleer je begrijpend lezen?

We lezen in de reacties van de leraren dat er een diversiteit aan stimulerende activiteiten gebruikt wordt. Leesplezier en leesmotivatie zijn twee belangrijke pijlers die we kunnen lezen in de opsomming van de leraren: veel voorlezen, kwartierlezen, kinderen laten vertellen over wat ze gelezen hebben, zelf als leraar ook lezen, begrijpend lezen ook integreren in andere vakken, verschillende soorten teksten aanbieden, partnerlezen... Uit de vele reacties leiden we af dat lezen echt wel leeft in de verschillende klassen.

5 Besluit

In het eerste leerjaar bouwt het begrijpend lezen verder op stappen die in de kleuterschool zijn gezet rond begrijpend luisteren. Men maakt gebruik van het aanbod uit de methode, en tegelijkertijd blijft er een zoektocht naar interessante en motiverende teksten.

Het grote niveauverschil tussen leerlingen maakt dat er een gedifferentieerde aanpak nodig is naar hen toe. Belangrijk is de modelrol van de leraar. Door hardop te verwoorden hoe

hij/zij zelf een tekst begrijpend leest, creëert de leraar een sterk instructiemoment waarmee leerlingen hun eigen leesproces verstevigen.

Met deze IOK-toets hebben we getracht een representatieve toets aan te bieden waarin de meest recente inzichten rond begrijpend lezen aan bod kwamen. We hopen dat leraren de waardevolle elementen uit deze toets (verder) zullen inbouwen in hun leesonderwijs.

We vonden veel sterke inzichten in de commentaren van de leraren: uitgaan van sterke en motiverende teksten, inzetten op leesmotivatie en leesplezier, efficiënte strategieën hardop voordoen, leerlingen met elkaar in gesprek laten gaan en de vaardigheden toepassen in andere vakken of leergebieden. Deze inzichten blijvend toepassen is een uitdagende en boeiende opdracht voor elke leraar.

Wij willen de leraren eerste leerjaar dan ook danken voor hun deelname aan de toets. Jullie grondige feedback en reflectie helpt ons om onze eigen inzichten te versterken en zodoende de kwaliteit voor onze leerlingen op een hoog niveau te houden.

We sluiten graag af met vijf didactisch principes voor effectief begrijpend leesonderwijs zoals deze opgenomen zijn in de VLOR-publicatie 'Sleutels voor effectief begrijpend lezen, inspiratiegids voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs':

In effectief begrijpend leesonderwijs ...

- krijgen leerlingen betekenisvolle en uitdagende begrijpend leesteksten en opdrachten. De leerlingen lezen op een concreet doel te bereiken zodat ze gestimuleerd worden om de betekenis van de tekst te achterhalen. (FUNCTIONALITEIT)
- houden leraar en leerlingen diepgaande gesprekken over een tekst. Zowel de gesprekken tussen de leraar en de leerlingen als de gesprekken tussen leerlingen onderling zijn belangrijk. (INTERACTIE)
- leren de leerlingen om zelfstandig strategieën toe te passen als het begrijpen van een tekst moeilijk wordt. (STRATEGIE-INSTRUCTIE)
- wordt aandacht besteed aan het verhogen van de leesmotivatie van leerlingen. (LEESMOTIVATIE)
- wordt in alle leergebieden gewerkt aan begrijpend lezen. (TRANSFER)